Zatočil, Leopold

Kozdra v staročeském Sporu duše s tělem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1958, vol. 7, iss. D5, pp. [83]-90

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/108782
Access Date: 01. 12. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

LEOPOLD ZATOČIL

KOZDRA V STAROČESKÉM SPORU DUŠE S TĚLEM[1]

V Listech filologických V (LXXX) — 1957, I, str. 55—57, uveřejnil V. Machek článek s názvem: *Kdo je Kozdra v staročeském Sporu duše s tělem,* kde důkladně analysuje celé místo, v němž se uvedené jméno[2] vyskytuje, a soudí, že se jménem *Kozdra* míní perský král *Khosrau (Khusrau, Chusrau)* I., řecky *Χοσρόης*, který vládl v letech 531—579 a který byl posledním velkým panovníkem v perské říši před vítězstvím Arabů. Dále se autor domnívá, „že místo Ezdra má býti (před slovo Nabochodonozor) položeno Kozdra (místo rukopisného ozdrach). Samozřejmě musí pak býti škrtnuto rukopisné kozdra za slovem nabochodonozor, neboť písař opakoval to jméno z pouhé nepozornosti" (l. c. 56). Že Machek uhodil na správnou strunu, nikdo z čtenářů Listů filologických nepochyboval, a poněvadž na konci svého článku výslovně podotýká, že řešení otázky, odkud měl autor Sporu povědomost o tomto králi, přenechává znalcům starého písemnictví a poněvadž vedoucí redaktor akademik A. Salač připojil poznámku: „Rovnice Kozdra = *Χοσρόης* vypadá velmi svůdně, ale řešení otázky, jak se toto jméno dostalo do textu, znamená asi zároveň řešení otázky vzniku a historie celé této látky," chci právě s germanistického hlediska doplnit Machkův článek tím, že poukáži na řadu význačných děl středověkých, a to jak latinských, tak staroněmeckých, v kterých se s tímto jménem setkáváme. Jde o kroniky, martyrologia, soubor legend (Legenda Aurea), rýmovanou bibli, Císařskou kroniku, sbírky kázání atd. Napřed však něco o vzniku a historii této látky.

Proti Machkovi nutno uvésti, že se tu nemíní Chosrau, resp. Chosroes I. Anošarvan (531—578 resp. 579), nýbrž jeho vnuk[3] *Chosrau, Chosroes II. Parwez* (591—628), neboť jen tento panovník se dostal do konfliktu s císařem *Eracliem,* resp. *Herakliem,* když byl předtím obsadil město Jeruzalém a odnesl svatý kříž, který byl znovu získán Herakliem, jen tento tyran se dostal do legendy, která na podkladě historických událostí se vytvořila kolem exaltatio crucis.[4] Chosroe a Heraklius jsou dvě jména, která jsou spojena historicky a která se ve všech kronikách a legendách vyskytují vedle sebe, jak se lze přesvědčit z našich údajů. Historie a legenda se zmocnily Chosraua II., který byl po vpádu Herakliově do Persie svým vlastním synem Siroem neboli Šîruem s 13 nebo dokonce se 17 bratry zavražděn; v legendě naproti tomu je Herakliem zajat a nakonec sťat.

Latinská díla:[5]

S. Adonis Viennensis Martyrologium (asi z r. 874), MPL 123, 356 a n.:... Fecerat namque Chosroe rex eorum (Persarum) turrim argenteam... Mortuo vero Phoca, Heraclius imperator creatur, vir strenuus et armis exercitatus. Qui adversus Persas bellum agressus, occiso Chosroe, quem in turre jam dicta sedentem invenit, Persas in deditionem recepit, lignumque gloriosimae crucis exinde repedans secum tulit, et Hierosolymam, unde sublatum fuerat, cum magna veneratione restituit.

Regino z Prümu (zemřel 915), Chronicon, MG. SS. I., 1890, Hannover 1890, str. 27.

U B. Mombritia, Sanctuarium seu vitae Sanctorum, Nova editio, 1. tomus, Parisiis 1910, str. 379 a n. je otištěna legenda doložená již z legendáře zpočátku 10. století.

Sicardus de Cremona, Mitrale, MPL 213, 421 a n.; srov. caput XLIV: Exaltatio sanctae Crucis ideo celebratur, quia Cosdras, rex Persarum, Hieroslolymam invadens loca sanctissima profanavit, et lignum Dominicae crucis secum tulit atd. ... Est tamen Inventionis festum majus quam festum Exaltationis. Illud enim ab Eusebio papa institutum, istud per Heraclium.

Joannes Belethus, Rationale divinorum officium, MPL 202, 152 a n.; srov. caput CLI: Exaltata fuit sancta crux, ejusque festum institutum eo tempore quo Heraclius vicit Cosroen regem Persarum.

Hugo Floriacensis (r. 1135), Chronicon, vyd. B. Rottendorff, Monasterii 1636.

Aimoinus Floriacensis (1. pol. 11. stol.), Historia Francorum IV, 21, MPL 139, 627—798.

Honorius Augustodunensis (zemřel po r. 1130), Speculum ecclesiae, MPL 172, 1004 a n.

Chronicon Reichersperge nse (kolem r. 1167), vyd. Gewoldus 1611. — Tato kronika byla hlavním pramenem pro středofranský legendář, jak dokázal H. Busch v ZfdPh. 11, 1880, 34 a n.

Vincentius Bellovacensis (pol. 13. stol.), Speculum historiale XXIII, 12.

Martinus Polonus (zemřel 1278), Chronica summarum pontificum imperatorumque ac de septem aetatibus mundi, MG. SS. 22, Hannover 1872.

Ze sbírky legend, kterou skladatel našeho Sporu duše s tělem rozhodně znal, totiž z Legenda Aurea Jakoba a Voragine (1230—1299), vyd. Th. Graesse, editio secunda, Lipsko 1850, uveďme z cap. CXXXVII (130) *De exaltatione sanctae crucis* (str. 605—611) alespoň několik důležitých míst: Anno enim domini DCXV permittente domino flagellari populum suum per saevitiam paganorum, Cosdroe rex Persarum omnia regna terrarum suo imperio subjugavit, Jerusalem autem veniens a sepulchro domini territus rediit, sed tamen partem sanctae crucis, quam sancta Helena ibidem reliquerat, asportavit... Filio igitur suo regno tradito in tali fano profanus residet et juxta se crucem domini collocans appellari ab omnibus de Deum jubet et, sicut legitur in libro de mitrali officio, ipse Cosdroe in throno residens tanquam pater lignum crucis sibi a dextris imposuit loco filii et gallum a sinistris loco spiritus sancti, se vero jussit patrem nominari. Tunc Eraclius imperator exercitum copiosum collegit et contra filium Cosdroe juxta Danubium fluvium dimicaturus advenit... Po vítězném boji praví Eraclius Kozdrovi: quia lignum sancte crucis secundum tuum modulum honorasti, si baptismum et fidem Christi susceperis, adhuc vitam et regnum paucis a te acceptis obsidibus obtinebis, si autem hoc implere contemseris, gladio meo te feriam et caput tuum praecidam. O konci Kozdrově se dovídáme toto: Cum igitur ille acquiescere nollet, extracto gladio eum penitus decollavit, et quia rex fuerat, sepelire praecepit, filium vero suum X annorum, quem cum eo reperit, baptizari fecit et de sacro fonte ipsum suscipiens regnum paternum ei dimisit.

Německé skladby:

Mittelfränkisches Legendar neboli Mittelfränkische Reimbibel[6] z poč. 12. stol. (diplomaticky vydal C. von Kraus, Mittelhochdeutsches Übungsbuch, 2. vyd., Heildelberg 1926, str. 3—27).

594 In Perside tho geweldig was
ein grimme kunig the hiez Cosdras,
Ther tho manige lant
betuang zo siner hant.
Her begreif Egyptum ande Syriam
ande uůr tho zo Ierosolimam.

Srov. ještě verše 612, 619, 636 a n., zejména 644 a n.:

Tho Cosdras thes niet negerede,
that her thie sielen generede,
Tho liez imo Eraclius that houuet auaslan
ande dede sine kint then douf untfan,
Wande iz hauode einen sun Cosdras,
ther zein jar alt was.

Císařská kronika[7] z doby kolem r. 1150; srov. E. Schröder, Die Kaiserchronik eines Regensburger Geistlichen, MGH. Deutsche Chroniken. I. Bd., Hannover 1892.

11138 Daz buoch chundet uns sus:
daz rîche besaz Herâclîus,
der gewan Rômaeren michel êre,
unt ernerte iedoch die sêle.
Di wîle er ze Rome voget was,
ain haidenisker chunich hiez Cosdras atd.

dále 11302 Herâclîus ain helt vil guot,
den alten Cosdram er resluoch,
den sun er uf dem himel vie,
daz im sît vil wol regie atd.

Německý epos Eraclius[8] z doby kolem r. 1205—1210; vyd. H. F. Massmann, Eraclius (Bibl. der ges. deutschen National-Literatur VI. Bd.), Quedlinburg und Leipzig 1842. — Pramenem eposu, jehož nadaný básník Otte se učil zřejmě u Henrica van Veldeken a jenž se svým jazykem hlásí do západního Durynska, byl francouzský epos Emperéour Eracles, napsaný po r. 1164 Gautierem z Arrasu. Paralely k něm. Eracliovi lze snadno vyhledat v Massmannově vydání, kde je otištěn i francouzský originál.[8a]

4245 Dô Erâcliûs was komen,
alse ir wol habet vernomen,
daz er keiser hiez unde was,
under diu hete Cosdroas
ein heiden vil vermezzen atd.

Německý veršovaný Pasionál z doby kolem r. 1300; vyd. F. K. Köpke, Das Passional (Bibl. der ges. deutschen National-Literatur XXXII. Bd.) Quedlinburg und Leipzig 1852. — Naší legendě je věnován oddíl 28. Diz ist von deme heiligen kruze (str. 279—282).

279,70 do dise kuniginne (t. j. Helena)
und Constantinus tot gelac,
dar nach uber manigen tac,
do ouch der lute vil verlief,
in Persenlande sich berief
ein richer kunic, hiez Cosdroc.
nach der heidenischen e
hielt er sich und sin lant.

280,41 Binnen dirre selben zit
daz sin gewalt also wit
in die lant alumme trat,
do was zu Rome gesat
ein keiser, hiez Eraclius atd.

Světová kronika vídeňského rodáka Jansena Enikla,[9] žijícího v letech 1230/40—1280 a n.; vyd. Ph. Strauch, Jansen Enikels Werke, MGH. Deutsche Chroniken III, 1, Hannover 1891 (s. v. Cosdras a Eraclius).

Z Eniklova díla ocitujeme několik veršů (z výňatku otištěného Massmannem na str. 166 a n. v jeho vydání Eraclia) z míst zajímavých tím, že se tam několikrát mluví o Češích a Polácích, kteří spolu s Bavory a s Eraclem v čele táhli proti Kozdrovu synu utábořivšímu se se svým vojskem *bî der Tuonouwe oberhalp Pazzouwe* (t. j. u města Pasova nad Dunajem); k tomu srov. místo námi uvedené z Legenda Aurea: ... Tunc Eraclius imperator exercitum copiosum collegit et contra filium Cosdroe juxta Danubium fluvium dimicaturus advenit.

Massmann, Eraclius, str. 168, v. 41:
Sîn suon dô mit her lac
manegen mânot unde tac
bî der Tuonouwe
oberhalp Pazzouwe,
wande im was wol gelungen:
er hete vil betwungen
manec künecrîche
gar gewaldeclîche.
do er lac mit sînem her,
die Beier zogen in ze wer
unt die starken Bêheime guot.
die Polân waren ouch dô fruot:
die nâmen einen houptman dô
gein den heiden unt wâren frô.

er was genant Erâclius
(die pfaffen nennent in alsus)
der fuorte ir baniere
unt vaht mer dan viere.

O králi Kozdrovi (začátek místa: Zuo der zît gein Rôme kam ein künec, der hiez Cosdroam unde hete ein lant, hiez Persiâ atd.) se dále dočítáme

(ibid. 169, v. 94 a n.):
Erâcliûs den turn brach.
dar zuo die Behêime unt Polân
wolden dâ niht verlân
weder golt noch gesteine.
sî nâmen ez gemeine.
den künec viengen sî aldâ
und hiezen im slahen abe sâ
daz houbet von dem lîbe gar.
dâ mite fuorens mit ir schar
frôlîche wider heime
Beiaere unt Bêheime,
dar zuo die Polân guot.
sî wurden dô vil wolgemuot.

Massmann uvádí ještě místa týkající se naší legendy ze dvou neotištěných kronik, srov. str. 190 (Nach der Reppauischen Chronik): Erâclius fuor dô mit grôzem her in Persiam unt streit mit dem künege Cosdroas unt sluoc liute vil atd. Dále srov. str. 192 (Könighofens Chronik): .. Der Cosdre waz verstaint daz er e wolt sterben den Kristen werden. Da von czoch Eraclius sein swert ausz vnd schlug jm sein haubt ...

O Herakliovi a Kozdrovi se ještě mluví ve dvou rukopisech: mnichovském, Cod. Mon. germ. 259, 33b, a vídeňském, Cod. Vindob. 2861, 133a.

Z literatury kazatelské buďtež uvedena kázání:

A. Schönbach, Altdeutsche Predigten. I. Graz 1886, str. 206 a n.: ... iz was unter den heiden ein kůnik, der hiez Cosdras, der urlouget starke wider die christenen ... do vůr kůnik Eraclius hin und vieng Cosdram ...

H. Leyser, Deutsche Predigten des XIII. und XIV. Jh. (Bibl. der ges. deutschen National-Literatur XI. Bd., 2. Teil). Quedlinburg und Leipzig 1838, str. 104 a n.: ... Do vůr kůnic Eraclius von Jherusalem vnd besamnte sich vnd sůchte ienen kůnic sinen vient Cosdram da heime atd.

Ph. Strauch, ZfdPh. 27, 1895, str. 181 a n.; srov. str. 182: .. da fur der chayser Eraclius[10] mit seinem her in dy reich, dy der wuetreich Cosdras betwungen hat.

Proč právě Kozdras byl uveden spolu s jinými mocnými tohoto světa v básni, jejíž skladatel ve shodě a na podkladě mnoha středověkých skladeb stejného druhu a obsahu nepřestává stále zdůrazňovat pomíjejícnost všeho pozemského, o tom se můžeme poučit v meistersingrovské písni, kterou po prvé otiskl A. Hübner.[11] V ní se vedle Alexandra, Asvera, Šalomouna, Nabuchodonozora, Baltasara, Hektora, císaře Julia, Davida, Jozue,

Judy, Makabea, krále Karla, Artuše, Gotfrida (Gotphryt), Aristotela, Samsona, Goliáše, Dětřicha, Vitticha, Heimeho (Dietrich, Wittich, Heime) a Filia objevuje také Cosdras: sloka 4,7 wie rich waz Cosderas mit sines hymmels want, daz ist doch allz gar verlorn gein eweclicher ere, 12 waz halff daz Cosdras hatte einen hymmel breit von golde rot? — sloka 5,2 wo ist der keiser Cosedras mit sime hymmel drone, der da gulden was? 11 Ach, war kam keiser Kosdras? der düfel was sinr selen gram, vs syme hymmel drone daz er yn da nam. Tu jde podle Hübnera o t. zv. paradigmatiku smrti, Todesparadigmatik,[12] s řadou biblickoantických postav (srov. l. c. 61: „Die Reihen sind, trotz einem gewissen eisernen Bestand, ziemlich flüssig). Takové řady jsou v meistersingrovském typu, tj. v písni s právě podobným obsahem, jak jej podává příslušná sloka našeho Sporu (srov. Hübner, str. 57: „Dieser Typus ist eine Klage über die irdische Vergänglichkeit, die auf die Form gebracht ist: keine Weisheit, keine Kraft, keinerlei menschliches Vermögen hat vor dem Tode Bestand).

Doufám, že se mně pomocí uvedených památek a z nich snesených míst podařilo dokázat, že oprávněnost existence jména Kozdra[13] v staročeském Sporu, ke kterému se ještě jednou vrátím, abych osvětlil jistý motiv, je více než odůvodněna.

Poznámky

[1] Diplomatické vydání Sporu pořídil St. Petíra, Sborník fil. 9. 1931, 134—159. — Vydání textu v novočeském pravopise od R. Jakobsona a St. Petíry: *Spor duše s tělem. O nebezpečném času smrti.* S úvodní studií R. Jakobsona (Národní knihovna IV.), Praha 1927.

[2] Srov. v dipl. vydání Petírově, str. 150, pozn. k veršům 141—142: koho však značí Kozdra? — Stejně tak si neví rady H. Kunstmann, *Denkmäler der alttschechischen Literatur von ihren Anfängen bis zur Hussitenbewegung,* Berlin 1955, str. 428: „es ist unklar, wer mit Kozdra gemeint ist".

[3] Máme vlastně tři vladaře s tímto jménem: Chosrau I. (531—578, resp. 579), pak Chosrau II. Hormuz a nakonec jeho syn a vrah Chosrau III. Parwez (591—628), který bývá označen jako Chosrau II. — Srov. k tomu: Der große Brockhaus 4, Leipzig 1929, str. 94 s. v. Chosrau, Chosroes; ibid. 16, Leipzig 1933, str. 459 s. v. Sassaniden; ibid. 3, Leipzig 1929 s. v. Byzantinisches Reich; zejména však Massmann ve vydání něm. Eraklia, str. 478 a n.: „In Persien herrschte aber seit dem Jahre 591 Chosroe oder Kosru der II. oder Parwiz, ein Enkel Kosroes Nuschirwan (von 532—579), der schon unter Justinian im J. 591 das griechische Reich angegriffen hatte. Kosroe II. hatte seinen Vorgänger und Vater Kosroe I. oder Hormuz (Hormisdas), einen weisen und klugen Herrscher, hingerichtet und, ein unersättlicher Eroberer, seit 611 Syrien, Palästina, Ägypten, Bithynien, Armenien, Kappadokien erobert, die Städte Antiochien und Damaskus zerstört und 614 oder 615 nach zweijähriger tapferer Wehr Jerusalem erobert, das heilige Grab geplündert, die Kirchen verbrannt, das heilige Kreuz, das in goldener Kapsel eingeschlossen war, geraubt und den Patriarchen Zacharias in Gefangenschaft mit fortgeführt... Když Heraklios pronikl se svými vojsky až do Dastagerdu, hlavního města Persie, prchl Kosroe. „Letztrer war in Verzweiflung nach Ktesiphon geflohen und hatte seinen jüngern Sohn Mardasa zum Könige gemacht, worüber der ältre Schiru oder Siroe im Februar 628 sich empörte und mit Heraklios Frieden machte, nachdem er seinen Vater mit siebenzehen oder dreyzehen Brüdern grausam ermordet hatte... Nach glücklich vollendetem Perserkriege und sechsjähriger Abwesenheit hielt Heraklios einen prachtvollen Einzug in Konstantinopel: nach einigen Monaten zog er mit dem heiligen Kreuze nach Jerusalem" (o neslavném konci Herakliově srov. ibid., str. 480, § 218). — Nakonec chtěl bych ještě připomenout, že Chosraua II. s jeho chotí Šírín opěvuje v jednom eposu perský básník Nisami (1141—1202).

[4] Srov. P. Parsch, *Das Jahr des Heils,* III. Bd., Klosterneuburg 1934, str. 548: 14. September: In alter Zeit wurde heute die Auffindung des hl. Kreuzes (14. Sept. 320) und zugleich die Weihe der Grabeskirche in Jerusalem gefeiert; dieses Fest verbreitete

sich auch in das Abendland. Später wurde die Auffindung (inventio s. crucis) am 3. Mai, heute aber die Wiedergewinnung des Kreuzes (exaltatio — Kreuz-Erhöhung) durch Kaiser Heraklius von den Persern im Jahre 628 gefeiert. Der König übergab die hl. Reliquie selbst am 3. Mai 630.

[5] Nebývá zvykem udávat přesně postup, jakým badatel si razí cestu k svému konečnému cíli, ale budiž zde alespoň uvedeno to, že vzpomínka na mého nezapomenutelného berlínského učitele (v letech 1929/30 a 1934/35) Arthura Hübnera (zemřel 9. března 1937; srov. o něm ČMF 23, 1937, 423 a n.) mě při hledání jména Cosdras vedla k osvědčené knize: C. von Kraus, *Mittelhochdeutsches Übungsbuch,* z které jsme se u Hübnera učili oceňovat rukopisné znění textu a přistupovali k prvním nesmělým konjekturám; tam jsem narazil na jméno, které mně jen velmi matně utkvělo v paměti. Bibliografické poznámky Krausovy mě vedly přes cenné výsledky Buschova pečlivého rozboru středofranckého legendáře k Císařské kronice a konečně ke dvěma knihám, bez nichž bych sotva dospěl ke kýženému cíli: k Massmannovu vydání Eraklia a především k práci: E. Fr. Ohly, *Sage und Legende in der Kaiserchronik.* Untersuchungen über Quellen und Aufbau der Dichtung (Forschungen zur deutschen Sprache und Dichtung, hsgegeb. von J. Schwietering, H. 10, Münster in Westf. 1940. Srov. zejména str. 180 a n.).

[6] Srov. též práci: H. Busch, *Ein Legendar aus dem Anfange des 12. Jhts.,* ZfdPh. 10, 1879, 129—204, 281—326, 390—485; 11, 1880, 12—62; o názvu srov. H. de Boor, *Die deutsche Literatur von Karl dem Grossen bis zum Beginn der höfischen Dichtung 770—1170,* 2. vyd., München 4955, str. 167: „... eines Werkes aus der Kölner Gegend, das man früher das mittelfränkische Legendar nannte, nach Auffindung neuer Bruchstücke als mittelfränkische Reimbibel bezeichnete. Auch dieser Name trifft nicht; man sollte von einer Heilsgeschichte reden."

[7] Srov. E. Scheunemann, *Verf.-Lexikon* 2, 732 a n.

[8] A. Leitzmann, *Verf.-Lexikon* 3, 672 a n.

[8a] Srov. C. Voretzsch, *Einführung in das Studium der altfranzösischen Literatur,* Halle 1925, str. 266 a n.

[9] B. Schmeidler, *Verf.-Lexikon* 2, 575 a n.

[10] Eraklius měl zvláštní schopnosti, o kterých se dovídáme z eposů; srov. z obsahu u Massmanna: ... bis ihm Eraklius sagt, daß er edler Gesteine Kraft, aller Rosse beste und böste und aller Frauen Gebärde und Heimlichkeit, Leib und Liebe, Tugend und Untat, Treue und Güte, Willen und Gemüt durchschaue (Massmann, l. c., 362 a n.).

[11] A. Hübner, *Das Deutsche im Ackermann aus Böhmen* (Sonderausgabe aus den Sitzungsberichten d. Akad. d. Wiss. Phil.-hist. Kl. 1935, XVIII), Berlin 1935.

[12] Tento termín razil K. Burdach, srov. A. Bernt und K. Burdach, Der Ackermann aus Böhmen. (Vom Mittelalter zur Reformation III, 1), Berlín 1917, str. 265.

[13] Zdůrazňuji to proto, že ve vydání Jakobsonově-Petírově není o tomto jméně zmínka ani v textu ani v poznámkách. — Při této příležitosti si dovoluji — nikoli bez pochybnosti — upozornit, že ve zkomolenině *klyoar* vězí snad jméno *Eraklius.*

ИМЯ „КОЗДРА" В ДРЕВНЕЧЕШСКОМ СПОРЕ ДУШИ С ТЕЛОМ

В предлагаемой статье я старался поддержать взгляд В. Махек-а о том (Listy fil. 5, 80, 1957 55—77), что под именем Коздра, которое не было понято и объяснено издателем стихотворения Ст. Петировой, разумеется персидский царь Косрау (Khosrau, Khusrau, Chusrau) I, по-гречески *Χοσρόης* (531—579). В процессе исследования, однако, обнаружилось, что это имя стоит в теснейшей связи с легендой о возвышении св. креста и что под названием Коздра, Косдрас, Хосроэ и т. п. следует подразумевать персидского самодержца Хосроэс-а II (591—628), внука вышеупомянутого Косрау-а; похищенная Косдрасом из Ерусалима реликвия св. креста была снова возвращена в Ерусалим римским царем-победителем Гераклием. В моей статье приводятся в хронологическом порядке латинские источники, вкратце воспроизводится легенда, содержащаяся в Золотой легенде (Legenda aurea, глава CXXXVII, 130), и называются немецкие источники и обработки данного сюжета, с указанием соответствующих мест. Нельзя с благодарностью не отметить, что большую пользу оказали мне при этом Эраклиевское издание Массмана, а также ценный труд Э. Ф. Олы (Ohly), „Sage und Legende in der Kaiserchronik", Münster in Westf. 1940. Имя, которое по труду Артура Гюбнера (Hübner), „Das Deutsche im Ackermann aus Böhmen", Berlin 1935, стр. 58 сл., встречается в малоизвестной песне певцов-мастеров

и которое появляется в смертной парадигматике рядом с другими выдающимся библейско-античными именами, в соответствии с этим решительно не должно оставаться вне внимания и в древнечешском тексте.

Перевод: *Р. Мразек*

DER NAME KOZDRA IM ALTTSCHECHISCHEN STREIT DER SEELE MIT DEM LEIB

Im vorstehenden Aufsatz habe ich die Ansicht V. Macheks (Listy fil. 5, 80, 1957, 55—57) zu stützen gesucht, daß mit dem von dem Herausgeber des Gedichtes St. Petíra nicht verstandenen und gedeuteten Namen *Kozdra* der persische König *Khosrau (Khusrau, Chusrau)* I., griechisch *Χοσρόης* (531—579) gemeint ist. Im Laufe der Untersuchung ergab sich allerdings, daß der Name aufs engste mit der Kreuzerhöhungslegende zusammenhängt und daß unter Kozdra, Kosdras, Chosroe usw. der persische Gewaltherrscher Chosroes II. (591—628), der Enkel des vorhin genannten Khosrau, zu verstehen ist; die von Kosdras aus Jerusalem geraubte Reliquie des hl. Kreuzes wurde von dem siegreichen römischen Kaiser Heraklius wiederum nach Jerusalem zurückgebracht. In meinem Aufsatz werden chronologisch lateinische Quellen der Reihe nach aufgezählt, ein kurzer Auszug der in der Legenda Aurea (cap. CXXXVII, 130) enthaltenen Legende wiedergegeben und deutsche Quellen und Bearbeitungen dieses Stoffes unter Angabe der betreffenden Stellen genannt. Daß mir Massmanns Eraclius-Ausgabe wie auch die wertvolle Arbeit von E. F. Ohly: Sage und Legende in der Kaiserchronik, Münster in Westf. 1940, dabei von großem Nutzen gewesen sind, sei dankbar hervorgehoben. Der Name, der nach Arthur Hübners Arbeit: Das Deutsche im Ackermann aus Böhmen, Berlin 1935, S. 58 f., in einem wenig beachteten Meisterlied vorkommt und dort in der Todesparadigmatik zusammen mit anderen bedeutenden biblisch-antiken Namen auftritt, darf demnach im alttschechischen Text entschieden nicht außer acht gelassen werden.

L. Z.